

Tomáš Kompaník

**Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky**

**Published with financial support of
The Ministry of Culture of the Slovak Republic**

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

AHA

Tomáš Kompaník

Vydal / Published by ahaslovakia s.r.o.

Považská Bystrica, Slovakia, 2016

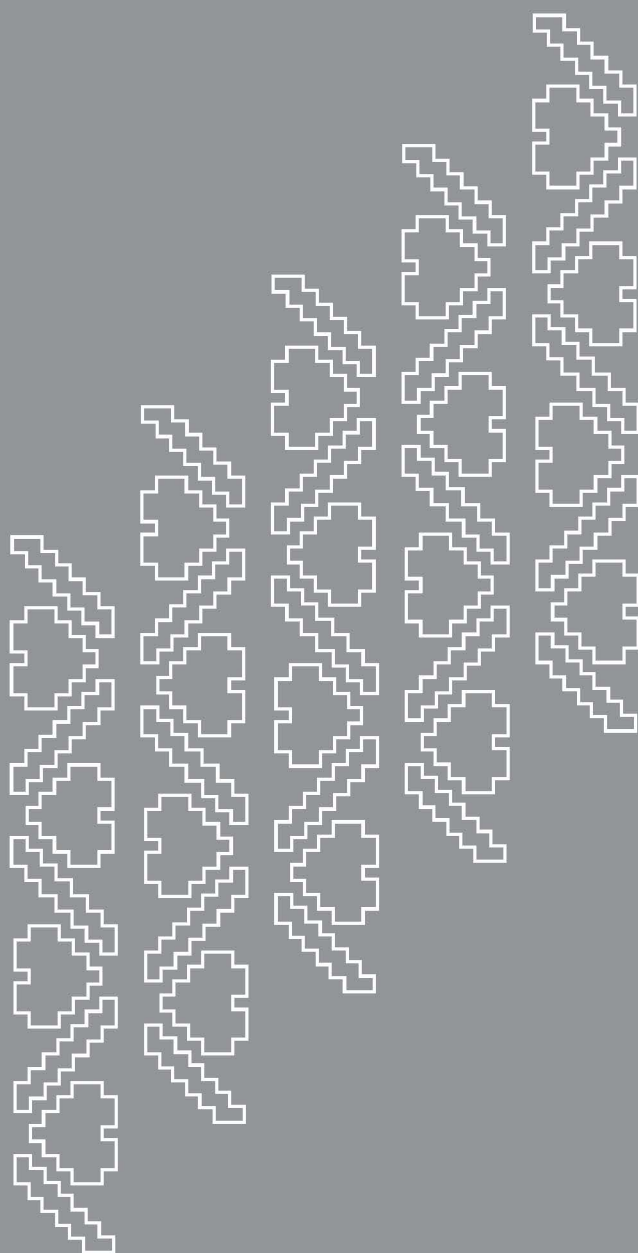
3. vydanie / 3rd edition

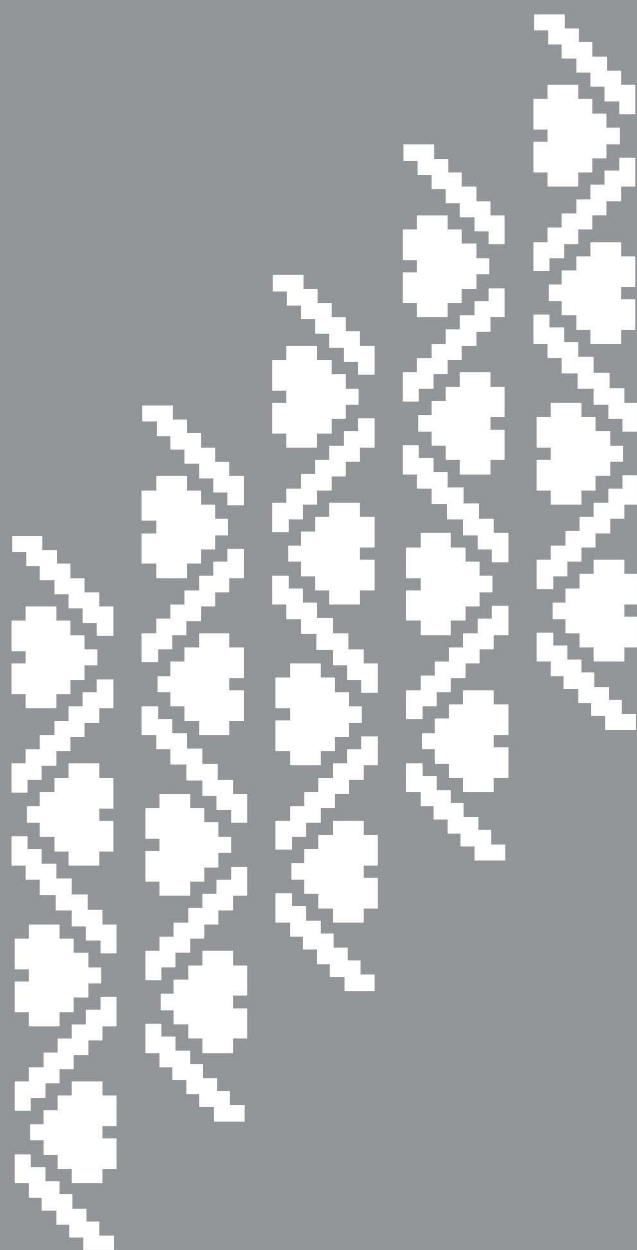
ISBN: 978-80-971688-9-6

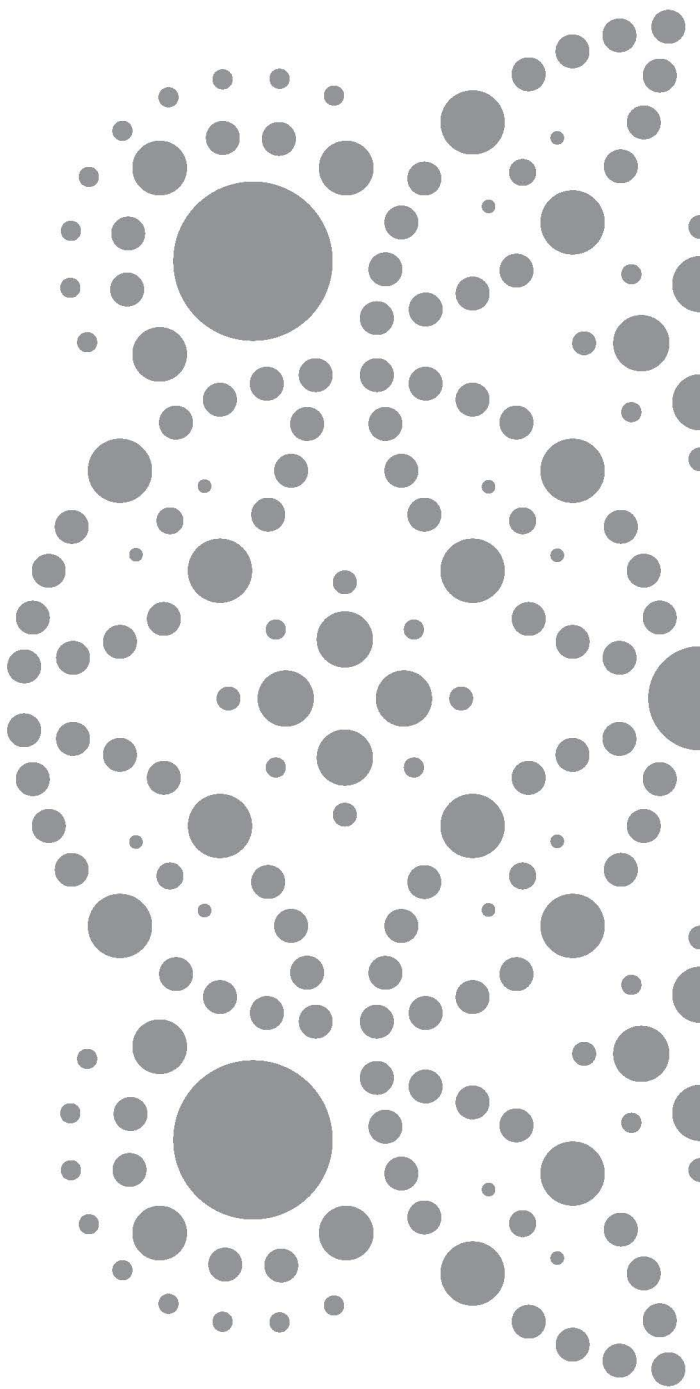
Dizajn / Design © Tomáš Kompaník, 2014

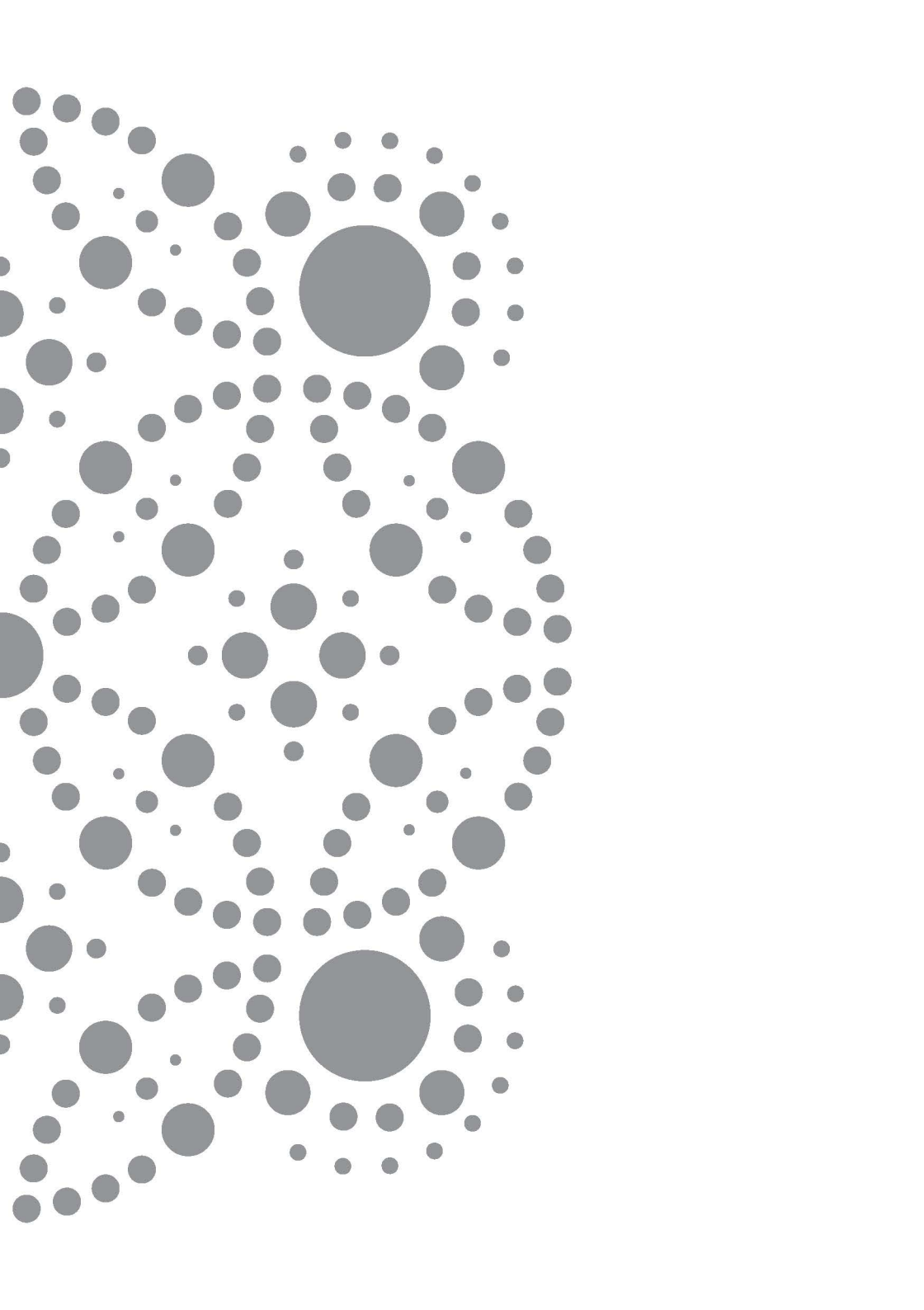
**Kniha celým
Slovenskom vyšívaná**

**A book embroidered
by whole Slovakia**

Raz sa ma v zahraničí opýtali,
či som hrdý na to, že som Slováč.

„Áno“, povedal som.

Potom sa ma opýtali ťažšiu otázku.

Prečo?

Jednoduchou odpoveďou by mohlo byť, že nemám na výber. No je toho viac. Slovensko nehralo vo svetových dejinách veľkú úlohu, no vždy sa našiel niekto, kto upozornil na našu výnimočnosť. A preto si myslím, že dejiny Slovenska ani nie sú dejinami veľkých udalostí, ale veľkých ľudí. Ľudí, ktorí svojím talentom, činmi a odvahou predčili ostatných a vo svojej dobe boli svetovými.

Paradoxom je, že mená ľudí, ktorí ma pri práci na tejto knihe inšpirovali, nepoznám. Väčšinou ide o vidiecke ženy, ktoré svojou záľubou a talentom vyrazili svojej obci a okoliu jedinečný ráz prostredníctvom ľudovej výšivky.

Ľudová výšivka si stihla prejsť pestrou cestou. Od svojich začiatkov, kedy mala čisto praktickú funkciu, cez obdobia, keď zdobila každý odev a textíliu a bola odrazom určitého spoločenského statusu, až po obdobie, kedy sa stala symbolom slovenskej svojbytnosti a národnej identity. Tradičné výšivky, ktoré boli súčasťou odevu Slovákov niekoľko storočí, boli to najvzácnejšie, čo vlastnili.

Táto kniha je mojím poďakovaním tým, ktorí pred stáročiami nevedomky pracovali na vizuálnom dedičstve Slovákov a svojou prácou inšpirovali celé generácie.

Mňa inšpirujú neustále a ich vynaliezavosť, pracovitosť a fantázia sú pre mňa dôvod, prečo som hrdý Slováč.

A foreigner asked me once,
if I am proud to be Slovak.
„Yes“, I said.
Then he asked a harder question.
Why?

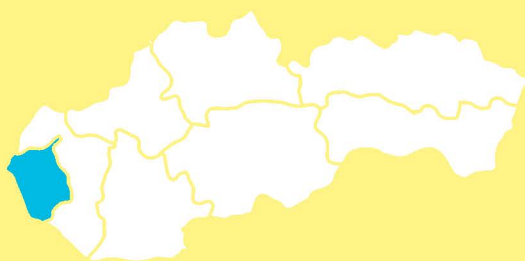
The simple answer might be that I have no choice, but there is more to add. Slovakia did not play a big role in the history of the world, however, someone who pointed out our excellence was always found. And so I think our history is not one of major events, but one of great people. People who thanks to their talents and acts of courage, out-classed everybody else and in their time were outstanding.

The paradox is that I do not know the names of the people who inspired my work in this book. In most of the cases the names are of rural women, who with their passion and talent have through the features of the folk embroidery given their villages and surroundings their unique identity.

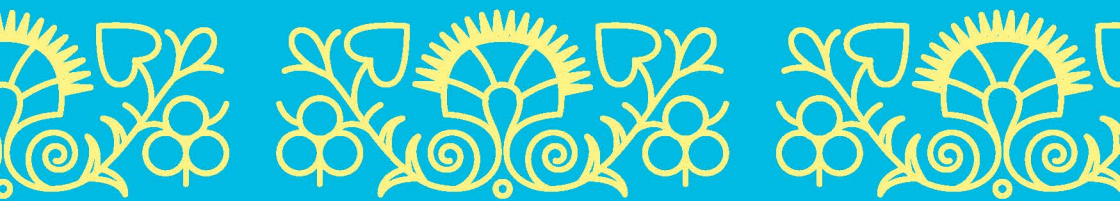
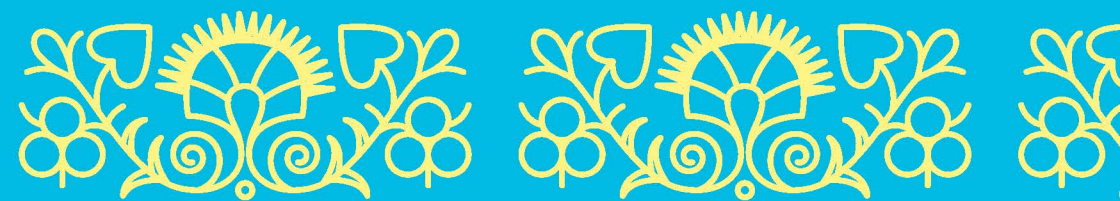
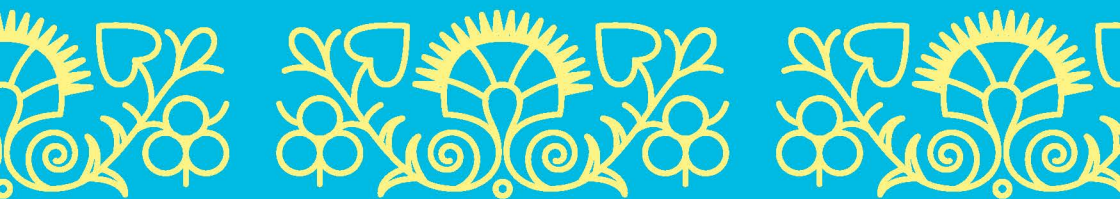
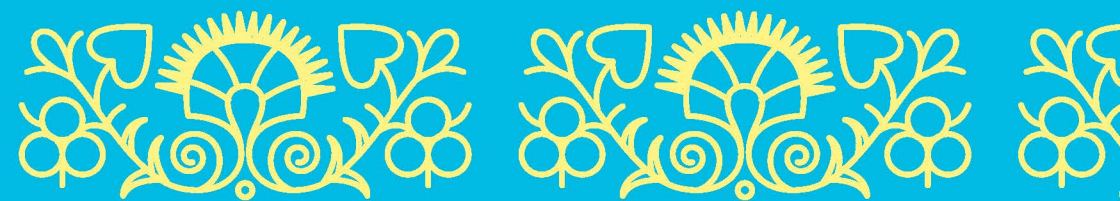
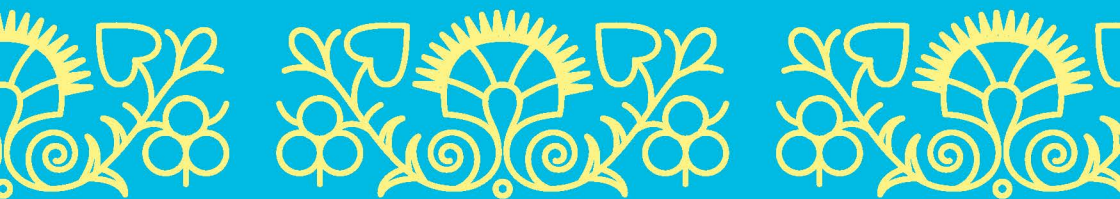
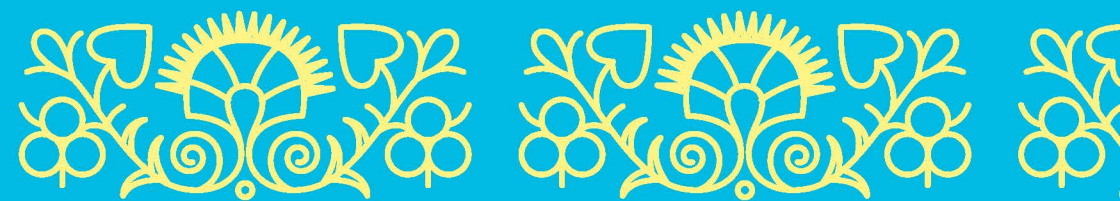
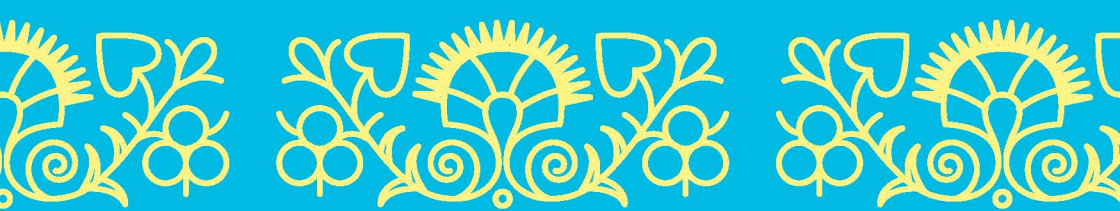
Folk embroidery has had varying fate. From its beginning, when it had purely practical function, through times, when it adorned every garment and textile, being a reflection of the particular social status, untill it became the symbol of Slovak identity and sovereignty. Traditional embroideries, which were part of the garments of Slovaks for several centuries, were the most precious and valued items owned.

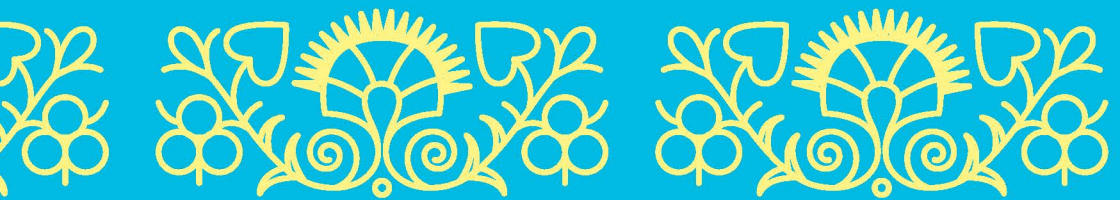
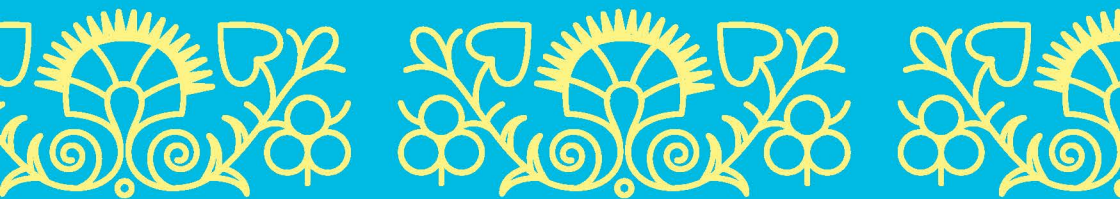
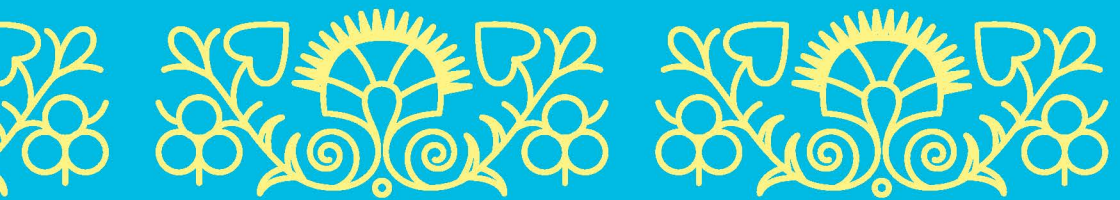
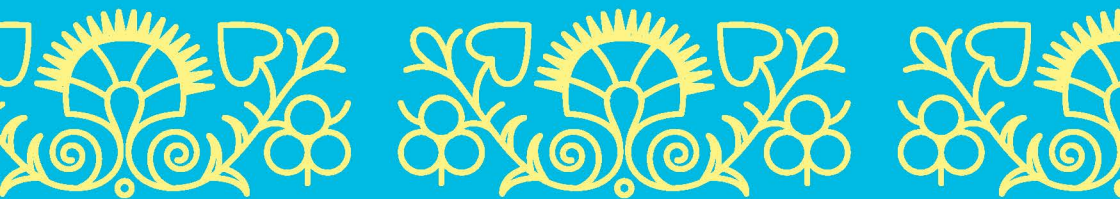
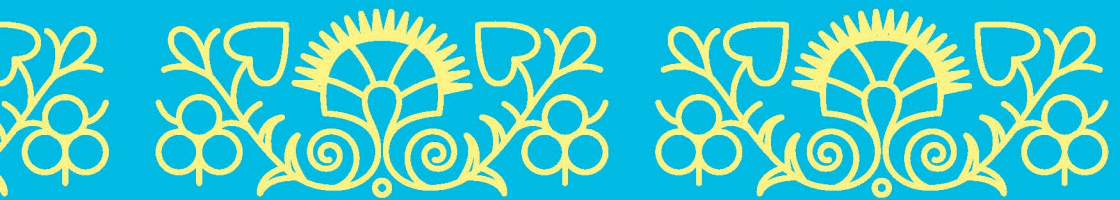
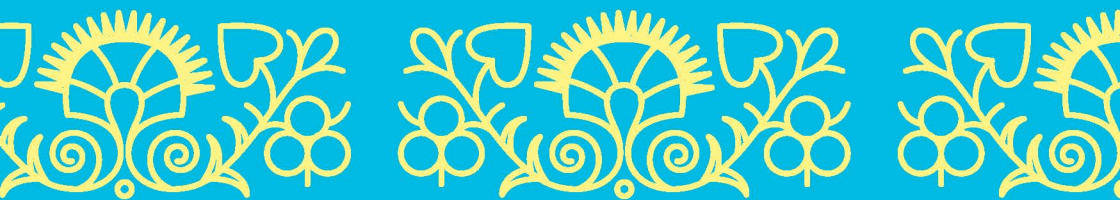
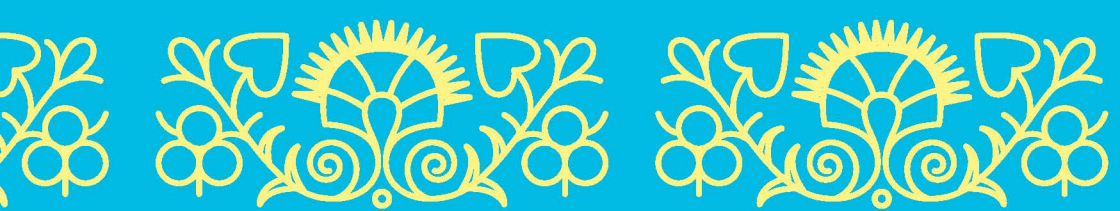
This book is my tribute to those who centuries ago unknowingly worked on the visual heritage of Slovaks and through their work inspired entire generations.

They constantly inspire me and it is due to their resourcefulness, hard work, and imagination that I am proud to be Slovak.

bratislava

Bratislavský kraj patril v minulosti medzi najzámožnejšie oblasti Slovenska, najmä vďaka závodom a vinohradníctvu. Tvorila sa tu bohatá výšivka, ktorá zažila svoj najväčší rozmach príchodom továrenských materiálov.

Výšivku charakterizuje štylizovaný rastlinný ornament v podobe halúzok, kvetov, tulipánov, klinčekov a vtákov. Má jasnú kresbu a symetrickú kompozíciu. Výnimočné sú najmä výšivky z Čataja, Veľkého Grobu a Vajnora.

Osobitnú skupinu v čatajskej výšivke predstavuje krížiková výšivka, vyskytujúca sa na konopných šatkách a kútnych plachtách. V ornamentike prevládali štylizované kytice v kombinácii so zvieracími motívami ako kohút, páv, dvojhlavý orol a vtáčiky. Najrozšírenejšou sa však stala predkreslená rastlinná výšivka. Začala sa uplatňovať nástupom továrenských materiálov a z hľadiska farebnosti, techník aj ornamentu je čatajská výšivka bohatá a mnohotvárna.

Pre Vajnory a okolité obce bola typická jemná výšivka podľa predkresleného vzoru. Výtvarne pôsobivé kompozície vznikali najmä na pleciah a na mužských košeliach. Výšivka sa vyznačovala drobnou kresbou, osobitou kompozičnou stavbou aj samotnou technikou.

The Bratislava Region belonged in the past to the most better-off areas of Slovakia, mainly due to presence of manufacturing and viniculture. Rich embroidery originated there, and experienced its biggest advancements with the advent of factory materials.

This embroidery can be characterized through stylization of plant ornaments in forms of branches, flowers, tulips, carnations, and birds. Patterns are clear and symmetrically composed. Exceptional pieces of needlework come mainly from towns of Čataj and Veľký Grob and from the district of Vajnory.

A remarkable category of embroidery from Čataj is cross-stitch, found on hemp scarves and kútne plachty (curtains used to separate parts of the room). Prevalent in design were stylized flowers in combination with animal motifs such as roosters, peacocks, two-headed eagles and different small birds. However, the most widespread technique became free-styled embroidery (stitches done by free lines) of plants which was done from a pattern sketched onto the base material. This embroidery style was implemented with the coming of factory-made materials and in terms of colors, techniques, and ornamentation the Čataj embroidery was lavish and multiform.

For Vajnory and surrounding villages delicate embroidery made from a pre-drawn design was typical. Creative and stunning compositions were found mainly on the shoulders and on men's shirts. Embroidery was distinguished by a small drawing, individual compositional construction, and unique technique.

